

katona hősiessége volt, azé az orosz katonáé, akinek hősiességéről később, több, mint egy évszázaddal Kutuzov halála után a magyar dolgozó nép is bizonyosságot szerzett.

Kerek Ernő fordításában nincs kivívó hiba.

H. L.

MIKSZÁTH KAMÁN: A KÉT KOLDUSDIÁK. (Révai.)

II. Rákóczi Ferenc fejedelemsége alatt, a „kuruc-kor” fénykorában történik a cselekmény. Dobos Pista és Laci apját, aki jobbagy volt, földesura úgy megverte, hogy belehalt sebeibe. „Ingen terem a paraszt Magyarországon” — jelszóval senki sem bolygatta a gaztettet. A két árvagyereket egy debreceni kosztadó asszony veszi magához. Mindkét gyermeket kitaníttatja a jólelkű asszony, akik ezután elindulnak szerencsét próbálni. Sok kalandon, viszontagságon mennek keresztül. Pistát majdnem kivégzik, mint árulót, de a végén minden jóra fordul.

A regényből kitűnik, hogy Mikszáth Kálmán milyen tisztán látta a dolgozó nép elnyomatását és az „urak” kiváltságos életét. „Pokol volt akkor az iskola a nem-nemesnek. Pokol volt megtanulni, hogy az Isten mind a maga képére, egy formáknak teremtette az embereket, egyformán adott nekik lelket, hallást, látást, érzést s az emberek eldönthetetlen válaszfalakat építettek: kiskirály az egyik, pária a másik.” A „ledönthetetlen” válaszfalak összeomlottak, azonban a regény elolvasása után félve tettük le a könyvet: a kikerekedett történetből vajjon nem hamis következményeket von-e majd le az ifjú olvasó az akkori dolgozó nép életéről? A regény legnagyobb értéke Mikszáth pompás humora.

HIVES LÁSZLÓ

MÓRICZ ZSIGMOND: ROKONOK. (Athenaeum.)

A „Rokonok” c. regényében Móricz megrendítően tárja eléink az elmúlt rendszer képét. A mai olvasó számára is igen bőven van mondanivalója ennek a könyvnek.

Kíméletlenül tépi le a szennyes leplet koráról, ahol a „tömeg sír és könnyörög, hogy vegyék le róla a szabadverseny rettenetes terhét”. Amikor „haladunk vissza a nyomorba, Mikor a főváros ötvenhatvanezer éhezőnek ad ebédet naponta egész télen át, mikor a legkisebb falu

is tele van munkanélkülivel, mikor a legnagyobb töke is még van rémülve, mert nem kapja meg a profitot, akkor itt a lesüllyedés utolsó korszaka.” Erőről a haldokló, korhadozó világról szól ez a mű, melynek minden egyes alakja „a magyar élet közepéből van kivágván”, kiemelve.

A volt „hivatalos Magyarországon” két vármegye „kiközösítette” Móricz Zsigmond műveit. 1934-ben, mint „vigjártékot” mutatták be a „Rokonok”-at a Nemzeti Színházban, ahol a kritikusok legfőképpen mint férj-és feleség egymáshoz való viszonyát igyekeztek benne csak meglátni és feltüntetni, vagyis az egész mű lényegét elsikkasztani.

Ma világosan láthatjuk, mit fejezett ki az író ebben a regényben és mit adott a mi számunkra: új, szocialista hazánk építéséhez erőt és hitet még nem alkuvó harcunkban.

SÜLE SANDOR

GAJDAR: ISKOLA. (Franklin.)

A tizenöt éves Borisz Gorikov egy napon gondolkozni kezd azon, hogyan lehet az, hogy egyik embernek mindenre telik, a másik meg éppen hogy éhen nem hal. „... Szinyüginnak csillagokra, bolygókra és minden ilyen szórakozásra futja, másoknak meg semmire. Itt van például Szigov, aki munkás a gyárban, ennek nemhogy bolygókra, de kenyérré is alig telik.” A kis Borisz még nem érti, de apja már tudja, hogy a cári Oroszország kizsákmányoló korának vége. Borisz előtt fogják el apját „kormányellenes propaganda” miatt, aki ezzel a szavakkal búcsúzik fiától: „Szép napok következnek...” Alexej Gorikovot kivégzik s a kis Borisz elindul a maga útján. Nem olyan könnyű megtalálni a helyes utat s Borisz sokat csetlik-botlik. Oroszországban a forradalom első napjaiban sok a fecsegő „szociálforradalmár”, az anarchista. Kerenszkij polgári kormánya újabb igába akarja hajtani a népet. A zűrzavarban megjelenik az igazi forradalmár, a bolsevik forradalmár és Borisz vele tart. Sok kalandon, ütközeten átesve válik világossá előtte a cél: „A szocializmus napsugaras birodalma.” „És akkor keresni kezdtem a boldog életet... Egymagamban nem találnám meg, de mindnyájan együtt rátalálunk. Hiszen olyan nagyon akarjuk.” A „boldog életet” a forradalom győzelme után megvalósították a szovjet munkások és parasztok. Amiért Borisz apja meghalt,

amiért Borisz és a többi bolsevik harcolt, bekövetkezett: „a szocializmus nap-sugaras birodalma” valósággá lett.

Nemcsak izgalmas a regény, nem száraz csataleírásokkal teli tűzdelt: a harcokban a forradalom hős katonáinak izzó gyűlöletét a „fehérékkel” szemben és a „boldog élet” önfeláldozó szeretetét meseri en érezteti az író. Minden forradalmár tudja, miért harcol, minden szereplő szavából kitűnik az öntudat, ami segíti őket harcaikban. Nem bábok, nem az író önkényes „szülőttei”, hús-vér emberek, akik győzelemre vitték a forradalmat. Borisz alakját pompás realizmussal rajzolja meg Gajdar. A regénynek egyik legnagyobb értéke, hogy egy ember történetéből a történelem legnagyobb proletárforradalmának részleteit tárja elénk. Egyszerűen, igazi művészettel, ha szükséges izgalmasan, de sosem hatásadá-szó eszközökkel, egészséges humorral megírt regény a szovjet irodalom egyik kitűnő alkotása. A fordítás néhány apró hibától eltekintve élvezhető.

HIVES LASZLÓ

JORGE AMADO: ARANY GYÜ. MÖLCSÖK FÖLDJE. (Szikra)

Amado kommunista író, ez könyvének első soraiból kiderül. Uj, számunkra ismeretlen tájra, Brazíliába, a kakaó-földek vidékére visz el bennünket. A könyv a század elején játszódik le. Egyéni életéken keresztül mutatja be azt a kíméletlen harcot, amelyet a kakaóexportőrök, a kapitalizmus képviselői vívtak a feudális nagyurak, az ezredesek, a „föld urai” ellen. Amado helyesen ábrázolja azt a harcot, amely szükségszerűen a kapitalisták győzelmével végződik. De nem áll meg féltúton. Joaquim, az öntudatos kommunista munkás hangja már a jövőbe mutat.

„— A föld a hódítóké volt. Most gazdát cserélt, az exportőröké lett, de egy napon Sergio, a földnek nem lesznek urai.

Hangja a város fényei felett a csillagok felé szállt:

— sem rabszolgái —.

A könyv cselekményekben gazdag, jól megformált írás. Alakjai hús-vér emberek, a kiélesedett osztályharc jól kiválasztott típusai. Egyedül a polgári szimpatizáns Julietta, a leggazdagabb Tude exportlőr feleségének alakja ellen volna kifogásunk. A könyvön végig húzódo erőltetése korántsem rontja le a regény értékét.

A könyv megjelenését örömmel üdvözljük, hiszen erősít minket is harcainkban az a tudat, hogy szerte a világon emberek és embertömegek vannak, akik harcolnak a szocializmusért.

B. Z.

NAGY LAJOS: KÉPTELEN TERMESZETRAJZ. (Révai)

Ez a könyv 1919—1942 között frott és különböző lapokban megjelent karcolatok gyűjteménye. Az egyes írásokban több-kevesebb humor csillan fel. De feladatunk nem az, hogy Nagy Lajos humorérzékén elmélkedjünk, hanem, hogy valójában mennyit tárt fel a Horthy-fasizmus három évtizedének borzalmából. Hiszen egyedül ez ténnyé jogosultja a karcolatok egybegyűjtésére. Nagy Lajos már az előszavában kiemeli azokat a mondatokat, amelyek konkrétan feltárják a reakciós társadalom visszataszítását. Mi is találtunk jónéhányat, hogy csak a Fasiszta Kiskaté a nem-fasiszták számára, a Nyul vagy a Pony alig burkolt célzásait említsük.

„Közlekedésünk legfőbb hibája — mondhatni: a többi mind ebből ered — hogy az ellenforradalmi gyilkosok mind szabadon közlekedhetnek. Szerintem sem vonaton, sem villamoson, sem gyalog nem volna szabad közlekedniök, legföljebb a villamos alatt” — írja 1926-ban.

A kötetből jól kitűnik Nagy Lajos mély együttérzése a munkásosztály iránt, amit ír, — ha formai szempontból kifogást emelhetünk is ellene — helyes — de mennyi mindenről nem beszél! A reakciós elnyomás sötét éveiből csak nagyon keveset tudunk meg. Kétség kívül a cikkek megjelenése a múltban becsületes és bátor kiállást jelentett, mostani kötetbegyűjtését csak ez teszi jogosulttá.

BOZÓ LASZLÓ

BALAZS BÉLA: EMBEREK A HATÁRON. (Szikra.)

1941 áprilisában, a szövetséges szerződések megszegése sorában is jellemzően gonosz tevékenység előestéjén a magyar-jugoszláv határon mánfél nap alatt lejátszódó regény alkalmas arra, hogy a karrierista, a közösségi szempontokat semmibevevő magyar földbirtokosnak, a hitlerista hordák erőszakosságai előtt meghűnyáskodó értelmiségünknek és a fajimádó, eszközeikben nem válogató fasiszta pribékeknek aljasságait emlékeztetünkbe idézze. Mindez erős pozi-